

Våldsbrott och brottsoffer

Sammanfattning

I betänkandet behandlas ett trettiootal motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2011. De behandlade yrkandena rör våldsbrott och brottsoffer och tar bl.a. upp frågor om målsägandebiträden, mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och behandling av män som döms för sexualbrott. Av dessa yrkanden behandlas 19 förenklat eftersom samma eller i huvudsak samma frågor har behandlats av riksdagen tidigare under valperioden.

Utskottet föreslår ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma till riksdagen under 2012 med ett lagförslag som innefattar att rekvisitet ”påtaglig risk” i bestämmelsen om kontaktförbud avseende gemensam bostad bör utgå. Utskottet avstyrker övriga motionsyrkanden, främst med hänvisning till pågående berednings- och utredningsarbete.

I betänkandet finns sex reservationer (S, MP, SD och V) och fyra särskilda yttranden (S, M, MP, FP, C, V och KD).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Brottsoffer – övergripande frågor	6
Målsägandebiträden	10
Alternativ till brottskadeersättning	12
Övergripande frågor om mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck	13
Behandling av sexualbrottsdömda män	16
Förstärkt skydd för personer som utsätts för hot eller förföljelse	19
Motioner som bereds förenklat	22
Reservationer	23
1. Ofödda barns status som brottsoffer, punkt 2 (SD)	23
2. Målsägandebiträden, punkt 3 (S, V)	23
3. Handlingsplan mot hatbrott, punkt 6 (S, MP, V)	24
4. Ökad kunskap om hedersvåld, punkt 7 (S, V)	24
5. Behandling av sexualbrottsdömda män, punkt 9 (S, MP, V)	25
6. Kvinnor med hotbild, punkt 12 (S, MP, V)	25
Särskilda yttranden	27
1. Kontaktförbud avseende gemensam bostad, punkt 11 (M, FP, C, KD)	27
2. Motioner som bereds förenklat, punkt 13 (S)	27
3. Motioner som bereds förenklat, punkt 13 (MP)	27
4. Motioner som bereds förenklat, punkt 13 (V)	28
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	29
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011	29
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet i förslagspunkt 13	33

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Brottsoffer – övergripande frågor**
Riksdagen avslår motionerna 2011/12:Ju279 och 2011/12:Ju370.
2. **Ofödda barns status som brottsoffer**
Riksdagen avslår motion 2011/12:Ju409.
Reservation 1 (SD)
3. **Målsägandebiträden**
Riksdagen avslår motion 2011/12:Ju359 yrkande 30.
Reservation 2 (S, V)
4. **Alternativ till brottsskadeersättning**
Riksdagen avslår motion 2011/12:Ju395.
5. **Hot- och riskbedömningar**
Riksdagen avslår motion 2011/12:Ju310.
6. **Handlingsplan mot hatbrott**
Riksdagen avslår motion 2011/12:Ju328.
Reservation 3 (S, MP, V)
7. **Ökad kunskap om hedersvåld**
Riksdagen avslår motion 2011/12:Ju359 yrkande 65.
Reservation 4 (S, V)
8. **Handlingsplan mot hedersvåld och förtryck**
Riksdagen avslår motion 2011/12:A378 yrkande 2.
9. **Behandling av sexualbrottsdömda män**
Riksdagen avslår motion 2011/12:Ju359 yrkande 35.
Reservation 5 (S, MP, V)
10. **Utvärdering av kontaktförbud i kombination med elektronisk övervakning**
Riksdagen avslår motion 2011/12:Ju336 yrkande 2.
11. **Kontaktförbud avseende gemensam bostad**
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför om att regeringen bör återkomma till riksdagen under 2012 med ett lagförslag som innebär att rekvisitet ”påtaglig risk” i 1 a § lagen (1988:688) om kontaktförbud utgår. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:Ju359 yrkande 29.

12. Kvinnor med hotbild

Riksdagen avslår motion 2011/12:So352 yrkande 3.

Reservation 6 (S, MP, V)

13. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 31 januari 2012

På justitieutskottets vägnar

Johan Linander

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Johan Linander (C), Krister Hammarbergh (M), Kerstin Haglö (S), Ulrika Karlsson i Uppsala (M), Christer Adelsbo (S), Jan R Andersson (M), Elin Lundgren (S), Johan Pehrson (FP), Anna Wallén (S), Arhe Hamednaca (S), Patrick Reslow (M), Caroline Szyber (KD), Kent Ekeröth (SD), Mattias Jonsson (S), Pia Hallström (M), Agneta Börjesson (MP) och Marianne Berg (V).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlas ett trettiotal motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2011. De behandlade yrkandena rör våldsbrott och brottsoffer och tar bl.a. upp frågor om målsägandebiträde och skadestånd. Av dessa yrkanden behandlas 19 förenklat eftersom samma eller i huvudsak samma frågor har behandlats av riksdagen tidigare under valperioden. Dessa yrkanden återfinns i bilaga 2.

Utskottets överväganden

Brottsoffer – övergripande frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om en utredning om stöd till miss-handlade kvinnor, barn och unga, förbättrade rutiner vid polisanmälan när barn bevittnat våld i hemmet och ofödda barns status som brottsoffer.

Jämför reservation 1 (SD).

Motioner

I motion Ju370 (KD) efterfrågas en utredning av hur misshandlade kvinnor, barn och unga ska kunna erbjudas stöd för att våga anmäla brott. I motion Ju279 (M) efterfrågas förbättrade rutiner vid polisanmälan när det gäller barn som bevittnat våld i hemmet. Motionären påpekar vikten av att polisen verkligen anmäler till socialtjänsten när barn har bevittnat våld i hemmet. I motion Ju409 (SD) begärs att ofödda barn som mot moderns vilja utsätts för våld ska ges status som brottsoffer.

Bakgrund

Enligt 3 kap. 5 § brottsbalken döms den som tillfogar en annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta eller försätter honom eller henne i vanmakt eller något annat sådant tillstånd, för misshandel till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader. Är brottet grovt döms för grov misshandel till fängelse i lägst ett och högst sex år (6 §). När man bedömer om brottet är grovt ska man särskilt beakta om gärningen var livsfarlig eller om gärningsmannen har tillfogat en svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet. Är brottet att anse som synnerligen grovt, döms dock till fängelse i lägst fyra och högst tio år. När man bedömer om brottet är synnerligen grovt ska man särskilt beakta om kroppsskadan är bestående eller om gärningen har orsakat synnerligt lidande eller om gärningsmannen har visat synnerlig hänsynslöshet. Vidare ska som försvårande omständigheter vid bedömningen av en gärnings straffvärdet särskilt beaktas bl.a. om den tilltalade visat stor hänsynslöshet (29 kap. 2 § 2 brottsbalken).

I budgetpropositionen för 2012 (prop. 2011/12:1 utg.omr. 4 s. 16) anför regeringen att rättsväsendets myndigheter ska ha ett tydligt brottsofferperspektiv. Brottsoffer ska genomgående bemötas med medkännande och professionalism. De ska vidare få relevant information om sina rättigheter

och vägledning om var de kan få hjälp, stöd och skydd. Vidare anför regeringen att polisen har ett särskilt ansvar för att genomgående utveckla tydliga rutiner för att säkerställa att de som drabbats får sådan information.

Regeringen framhåller vidare (s. 31) att det är av central betydelse att brottsoffer känner sådant förtroende för rättsväsendet att de anmäler att de har utsatts för brott. Varje brottsoffer ska få ett gott bemötande och adekvat information genom hela rättskedjan. Som exempel på en informationskälla som kan underlätta för vittnen och brottsoffer nämner regeringen den webbaserade Rättegångsskolan som Brottsoffermyndigheten lanserade 2008. Vidare pekar regeringen på vikten av god kunskap och återkommande utbildning om brottsoffers reaktioner och utsatta situation, liksom på att bemötandet av brottsoffer bör anpassas till deras individuella förutsättningar.

Av budgetpropositionen för 2012 (prop. 2011/12:1 utg.omr. 9 s. 181 f.) framgår vidare att regeringen under valperioden genomfört en omfattande satsning på socialtjänstens område för att stärka stödet till våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnar våld samt för att stödja utvecklingen av insatser riktade till våldsutövare.

I 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) finns bestämmelser om skyldigheten att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd. Av 3 § andra stycket polislagen (1984:387) framgår att denna skyldighet även omfattar polisen.

Av Åklagarmyndighetens regleringsbrev för 2012 framgår att myndigheten ska redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att vidareutveckla åklagarnas kompetens i frågor som rör kontakten med brottsoffer. I Rikspolisstyrelsens regleringsbrev för 2011 anges att Rikspolisstyrelsen ska redovisa vilka åtgärder som har vidtagits inom polisen för att vidareutveckla och följa upp brottsofferarbetet dels inom polisorganisationen, dels i samverkan med andra myndigheter och organisationer. Av regleringsbrevet för 2012 framgår vidare att Rikspolisstyrelsen ska följa upp och redovisa resultatet av de åtgärder som vidtas under 2012 och 2013 gällande bemötandet av brottsoffer. Redovisningen ska särskilt fokusera på åtgärder som vidtas i syfte att förbättra informationen till brottsoffer och öka deras möjlighet att få sina skadeståndskrav tillgodosedda. Redovisningen ska lämnas senast den 31 oktober 2013.

Enligt 2011 års regleringsbrev för Socialstyrelsen ska myndigheten vägleda socialtjänsten i arbetet med brottsoffer som är i behov av stöd och hjälp. Myndigheten ska ta fram kunskapsstöd för tillämpningen av socialtjänstlagen vid bedömningar av insatsbehov för den som utsatts för brott och dennes närstående. Vuxna och barn som lever med skyddade personuppgifter ska särskilt uppmärksammas. I uppdraget ingår att definiera god kvalitet i insatser för brottsoffer och att sprida och målgruppsanpassa den kunskap som tas fram. Myndigheten ska samråda med andra berörda myndigheter, t.ex. Rikspolisstyrelsen och Brottsoffermyndigheten. Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2012.

Regeringen beslutade den 22 september i 2011 att ge Rikspolisstyrelsen i uppdrag att genomföra en informationskampanj om brott i nära relationer, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. Syftet med kampanjen, som är en fortsättning och vidareutveckling av den kampanj, Kom till oss, som polisen genomförde 2009, är att uppmärksamma brott i nära relationer och uppmuntra att brotten polisanmäls.

Regeringen gav den 22 december 2011 Brottsoffermyndigheten i uppdrag att genomföra utbildningsinsatser för att barn som har bevittnat våld och andra övergrepp i nära relationer i högre grad ska synliggöras i förundersökningar om sådana brott och därmed förbättra dessa barns möjligheter att få brottsskadeersättning samt annat stöd och skydd. Utbildningsinsatserna ska riktas till personal vid främst länspolismyndigheterna och Åklagarmyndigheten. Uppdraget ingår i regeringens arbete för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer.

Tidigare utskottsbehandling m.m.

Utskottet föreslog i betänkande 2010/11:JuU1 (s. 11) ett tillkännagivande om att regeringen skulle återkomma till riksdagen med en redovisning av de åtgärder som genomförs med anledning av det arbete som pågår för att förbättra informationen till brottsoffer. Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2010/11:101). Enligt uppgift från Justitiedepartementet är en första redovisning planerad till 2013, när Rikspolisstyrelsen redogjort för ett uppdrag som lämnades i regleringsbrevet för 2011. En andra redovisning till riksdagen är planerad till 2014 när Rikspolisstyrelsen redogjort för ett uppdrag som lämnades i regleringsbrevet för 2012 om att följa upp och redovisa resultatet av de åtgärder som vidtas under 2012 och 2013 när det gäller bemötandet av brottsoffer.

Frågan om utökat skydd för gravida kvinnor och deras barn har tidigare behandlats i betänkande 2009/10:JuU7 (s. 19 f.). Utskottet som avstyrkte ett motionsyrkande med denna innebörd anförde då bl.a. att som försvårande omständigheter vid bedömningen av en gärnings straffvärde särskilt ska beaktas bl.a. om den tilltalade visat särskild hänsynslöshet (29 kap. 2 § 2 brottsbalken). Utskottet pekade vidare på att departementschefen i samband med att bestämmelsen om grov misshandel tillkom bl.a. uttalat att med uttrycket synnerlig hänsynslöshet eller råhet åsyftas bl.a. våldshandlingar som riktar sig mot ett försvarslöst offer som t.ex. en gravid kvinna (prop. 1962:10 s. B 90). Rekvisitet att gärningsmannen ska ha visat *synnerlig* hänsynslöshet eller råhet ändrades därefter till att denne ska ha visat *särskild* hänsynslöshet eller råhet, i syfte att fler gärningar ska bedömas som grov misshandel (prop. 1987/88:14, bet. 1987/88:JuU16, rskr. 1987/88:84). Utskottet ansåg att gällande bestämmelser om bl.a. grov misshandel gav domstolarna tillräckligt utrymme för att vid bedömningen av en gärnings straffvärde beakta den omständigheten att gärningen riktat sig mot en gravid kvinna.

Den 1 juli 2010 (prop. 2009/10:147, bet. 2009/10:JuU32, rskr. 2009/10:272) höjdes straffen generellt för allvarliga våldsbrott genom att det vid bedömningen av straffvärdet särskilt ska beaktas om gärningen inneburit ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person (29 kap. 1 § 2 brottsbalken). Vidare höjdes straffnivån för grov misshandel (3 kap. 6 § brottsbalken) genom att straffskalan delades upp i två, en för grov misshandel (ett till sex års fängelse) och en för synnerligen grov misshandel (fyra till tio års fängelse). Dessutom ändrades bestämmelsen i 29 kap. 2 § 2 brottsbalken på så sätt att rekvisitet *särskild* hänsynslöshet ändrades till *stor* hänsynslöshet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att ett omfattande arbete pågår för att brottsoffer ska ges ett gott bemötande som innefattar stöd och information så att de vågar anmäla att de utsatts för brott. Detta arbete, som bl.a. har sin grund i ett tillkännagivande från riksdagen, omfattar t.ex. ett uppdrag till Rikspolisstyrelsen att redovisa vilka åtgärder som har vidtagits inom polisen för att vidareutveckla och följa upp brottsofferarbetet dels inom polisorganisationen, dels i samverkan med andra myndigheter och organisationer. Mot denna bakgrund anser utskottet att motion Ju370 (KD) får anses åtminstone delvis tillgodosedd. Motionen bör därför avslås.

I motion Ju279 (M) påtalas vikten av att polisen anmäler till socialtjänsten när barn bevittnat våld i hemmet. Polisen är enligt ovan angivna bestämmelser i socialtjänstlagen och polislagen skyldig att anmäla till socialnämnden när ett barn behöver nämndens skydd. Dessutom pågår arbete på såväl socialtjänstens område för att stärka stödet till våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnar våld, som på rättsväsendets område för att synliggöra barn som bevittnat våld och övergrepp i nära relationer. Mot denna bakgrund anser utskottet inte att något tillkännagivande är nödvändigt med anledning av motionen. Motionen bör avslås.

I motion Ju409 (SD) föreslås att ofödda barn ska ges status som brottsoffer. Utskottet, som konstaterar att såväl bestämmelserna om grov misshandel som bestämmelserna om försvårade omständigheter nyligen ändrats i skärpande riktning, är inte berett att ställa sig bakom detta krav. Enligt utskottet ger gällande bestämmelser domstolarna tillräckligt utrymme för att vid bedömningen av en gärnings straffvärde beakta den omständigheten att gärningen riktat sig mot en gravid kvinna. Motionen bör avslås.

Målsägandebiträden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om tidpunkten för förordnade av målsägandebiträde.

Jämför reservation 2 (S, V).

Motion

I motion Ju359 (S) yrkande 30 anförs att målsägandebiträden ska komma in tidigare i processen och att målsäganden bör ha rätt till ett biträde redan när brottsanmälan sker. Enligt motionärerna betyder det stöd och den hjälp ett målsägandebiträde kan ge mycket för den som utsatts för våld eller sexualiserat våld och ofta befinner sig i en traumatiserad situation.

Bakgrund

Enligt 1 § första stycket lagen (1988:609) om målsägandebiträde ska, när förundersökning inlett, målsägandebiträde förordnas i mål om sexualbrott enligt 6 kap. brottsbalken, om det inte är uppenbart att målsäganden saknar behov av sådant biträde. Målsägandebiträde ska vidare förordnas i mål om brott mot liv eller hälsa enligt 3 kap. brottsbalken eller om brott mot frihet och frid enligt 4 kap. brottsbalken, på vilket fängelse kan följa, eller vid rån enligt 8 kap. 5 eller 6 § brottsbalken eller försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott, om det med hänsyn till målsägandens personliga relation till den misstänkte eller andra omständigheter kan antas att målsäganden har behov av sådant biträde. Slutligen ska målsägandebiträde förordnas i mål om andra brott på vilka fängelse kan följa, om det med hänsyn till målsägandens personliga förhållanden och övriga omständigheter kan antas att målsäganden har ett särskilt starkt behov av sådant biträde. Av 2 § samma lag framgår att målsägandebiträde inte får förordnas sedan åklagaren har beslutat att allmänt åtal inte ska väckas eller att sådant åtal ska läggas ned.

Utredningen om målsägandebiträde presenterade sitt betänkande Målsägandebiträdet – Ett aktivt stöd i rättsprocessen (SOU 2007:6) i januari 2007. Utredningen har haft uppdraget att se över tillämpningsområdet för lagen om målsägandebiträde och att studera hur lagen används i förhållande till dess intentioner. Som en del i uppdraget har ingått att tydliggöra målsägandebiträdets roll och arbetsuppgifter, dels i förhållande till målsägandens behov, dels i förhållande till andra aktörer i rättsväsendet. Utredningen lämnar en rad förslag till förbättringar. Bland annat framhåller utredningen att en avsikt med lagstiftningen om målsägandebiträde var att ge målsägande med störst behov av stöd ett juridiskt biträde i rättsprocessen. Utredningen har identifierat två grupper med särskilt stort behov av stöd och hjälp. Dessa är sexualbrottsoffer och barn. I fråga om målsägande

som utsatts för sexuella övergrepp har brister i tillämpningen av lagstiftningen konstaterats. Utredningen föreslår därför bl.a. en ändring i lagen om målsägandebitråde med innebörden att målsägande vid sexualbrott ska få en obligatorisk rätt till målsägandebitråde vid samtliga brottskategorier i 6 kap. brottsbalken utom sexuellt ofredande. Således ska det vid sexualbrotten inte vara nödvändigt att bedöma om en målsägande saknar behov av målsägandebitråde. Endast i ärenden där brottet rubriceras som sexuellt ofredande finns det enligt utredningen utrymme för en prövning av målsägandens behov av målsägandebitråde. Målsägandens eget val är emellertid avgörande för om målsägandebitråde ska förordnas. Utredningen menar att det är viktigt att målsäganden tidigt blir underrättad om möjligheten att bli företrädd av ett målsägandebitråde så att ett målsägandebitråde kan förordnas när förundersökningen inleds eller i vart fall i ett tidigt skede av förundersökningen. Utredningen föreslår därför en precisering av 13 a § förundersökningskungörelsen genom vilken det ska framgå att informationen om målsägandebitråde ska ges i samband med polisanmälan. Utredningen pekar på (s. 150) att det av propositionen som ligger till grund för lagen om målsägandebitråde (prop. 1987/88:107 s. 29) framgår att det finns en möjlighet för målsägandebiträdet att i undantagsfall utföra arbete redan från det att anmälan tagits upp och att få ersättning för arbete som utförs innan förordnandet meddelats. Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Regeringen gav i juli 2010 en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av brottmålsprocessen i syfte att överväga åtgärder för att skapa ett mer ändamålsenligt brottmålsförfarande (dir. 2010:78). I utredarens uppgifter ingår att analysera vissa frågor om bl.a. målsägandebiträdernas roll att bistå målsägande med att föra talan om enskilt anspråk. I direktivet anges det även att målsäganden i många fall framför allt har behov av personligt stöd och då på ett tidigare stadium. Utredaren ska analysera vilket behov av personligt stöd som målsäganden i olika situationer kan ha och överväga hur detta behov bäst kan tillgodoses. Utredaren ska i det sammanhanget överväga om institutet stödperson kan utvecklas så att målsäganden tidigt i processen får ett mer effektivt personligt stöd. Utredningsarbetet ska ta sikte på att samma person ska kunna ge ett sådant stöd åt målsäganden under hela förfarandet, alltså även vid en huvudförhandling. Det behov av stöd och hjälp som barn och ungdomar samt kvinnor som har varit utsatta för våld i nära relationer eller sexuella övergrepp har i egenskap av målsägande ska särskilt beaktas. Utredaren ska även analysera vilka konsekvenser förändringar av bistånd och stöd till målsägande skulle få för utformningen av reglerna om målsägandebitråde. I det sammanhanget ska de ekonomiska konsekvenserna särskilt beaktas. Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2012.

Av 23 kap. 10 § rättegångsbalken framgår att alla som förhörs under en förundersökning, dvs. även en målsägande, ska ha rätt att ha ett biträde närvarande vid förhöret, om det kan ske utan men för utredningen (prop. 2007/08:47, bet. 2007/08:JuU11, rskr. 2007/08:131).

Tidigare utskottsbehandling

Frågeställningen om att målsägandebiträden behövs i ett tidigt stadium av processen behandlades av utskottet i betänkande 2010/11:JuU11 (s. 16 f.). Utskottet avstyrkte det aktuella motionsyrkandet med hänvisning till att regeringen i juli 2010 tillsatt en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av brottmålsprocessen (dir. 2010:78). Utskottet pekade på att det i uppdraget ingår bl.a. att analysera vilket behov av personligt stöd som målsäganden i olika situationer kan ha och överväga hur detta behov bäst kan tillgodoses. Utredaren ska vidare i det sammanhanget överväga om institutet stödperson kan utvecklas så att målsäganden tidigt i processen får ett mer effektivt personligt stöd.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar, som redovisats ovan, att en särskild utredare givits i uppdrag att göra en översyn av brottmålsprocessen och därvid bl.a. analysera vilket behov av personligt stöd som målsäganden kan ha i olika situationer samt överväga om institutet stödperson kan utvecklas så att målsäganden tidigt i processen får ett mer effektivt personligt stöd. Utskottet vidhåller att beredningen av denna fråga inte bör föregripas. Inte heller bör beredningen av förslagen i betänkandet Målsägandebiträdet – Ett aktivt stöd i rättsprocessen (SOU 2007:6) föregripas. Motion Ju359 (S) yrkande 30 bör därför avslås.

Alternativ till brottsskadeersättning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om alternativ till brottsskadeersättning.

Motion

I motion Ju395 (M) yrkas, som det får förstås, att de arbetsskador som poliser råkar ut för i sin yrkesutövning ska undantas från brottsskadelagens tillämpningsområde och i stället ersättas genom en arbetsskadeförsäkring. En sådan försäkring skulle enligt motionären såväl minska trycket på Brottsoffermyndigheten som leda till förbättringar för de poliser som i sitt vardagliga arbete riskerar att utsättas för hot och andra kränkningar.

Bakgrund

Frågan om huruvida brottsskador som uppkommit i arbetet skulle undantas från brottsskadelagens tillämpningsområde behandlades av regeringen i propositionen Ändringar i brottsskadelagen (1998/99:41). Utskottet delade i det av riksdagen godkända betänkandet Ändringar i brottsskadelagen (1998/99:JuU20) regeringens bedömning att brottsskador som uppkommit i arbetet tills vidare inte skulle undantas från brottsskadelagens tillämpningsområde. Frågan har därefter behandlats av utskottet i betänkande 2003/04: JuU1 (s. 112). Utskottet fann då att det inte såg anledning att förespråka att arbetsskador skulle undantas från brottsskadelagen.

Från Justitiedepartementet har inhämtats att departementet följer utvecklingen av frågan, vilket bl.a. innefattar den utveckling som sker av Brottsförfemyndighetens praxis. I direktiven till den utredning som ser över brottsskadelagen (dir. 2010:84) anges uttryckligen att frågan inte ska utredas i sammanhanget.

Utskottets ställningstagande

Utskottet är inte berett att föreslå riksdagen att ta något initiativ med anledning av yrkandet i motion Ju395 (M) om huruvida skador som poliser råkar ut för i sin yrkesutövning ska undantas från brottsskadelagens tillämpningsområde. Motionen bör avslås.

Övergripande frågor om mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om hot- och riskbedömningar i samband med polisanmälningar, handlingsplan mot hatbrott, ökad kunskap om hedersvåld samt nationell handlingsplan för att eliminera hedersrelaterat våld och förtryck.

Jämför reservationerna 3 (S, MP, V) och 4 (S, V).

Motioner

I motion Ju310 (C) begärs att polisen ska göra hot- och riskbedömningar samt upprätta handlingsplaner när våld i nära relationer anmäls.

I motion Ju328 (S) efterfrågas en handlingsplan mot hatbrott, nära kopplad till andra handlingsplaner som finns på området t.ex. hedersrelaterat våld, våld i nära relationer och mäns våld mot kvinnor. Enligt motionärerna ska vikten av det förebyggande arbetet och kopplingen mellan de olika brottsformerna poängteras i handlingsplanen.

I motion Ju359 (S) yrkande 65 efterfrågas ökad kunskap om hedersvåld hos alla de myndigheter som arbetar med frågan. Polisen, som är en viktig myndighet i sammanhanget, bör utveckla och samordna sitt arbete mot hedersrelaterat våld.

I motion A378 (SD) yrkande 2 efterfrågas en nationell handlingsplan för att eliminera hedersrelaterat våld och förtryck.

Bakgrund

Regeringen gav i Brottsförebyggande rådets regleringsbrev för 2009 rådet i uppdrag att utvärdera handlingsplanen för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer (skr. 2007/08:39, bet. 2007/08:JuSoU1, rskr. 2007/08:167).

Brottsförebyggande rådet lämnade i januari 2010 en delrapport (Rapport 2010:4) och i december 2010 en slutredovisning av regeringsuppdraget (Rapport 2010:18). Av slutrapporten framgår bl.a. följande (s. 7 f.).

Med handlingsplanen har regeringen på ett kraftfullt sätt satt fokus på mäns våld mot kvinnor och på hedersrelaterat våld och förtryck (HVF). När Brå nu summerar allt som gjorts inom ramen för planens åtgärder förstärks bilden från delrapporten; handlingsplanen har resulterat i en imponerande mängd aktiviteter. Planen har inom de flesta berörda professioner bidragit till en ökad medvetenhet om hur viktigt det är att arbeta med dessa frågor och en förhöjd kunskapsnivå, den har också lett till en bättre struktur för arbetet både inom och mellan myndigheter. Planen har också bidragit till att flera nya verksamheter startat och att befintliga utvecklats. Den har slutligen också inneburit att kunskaper om bra arbetsmetoder förmedlats och prövats i många olika sammanhang.

Brottsförebyggande rådet anger vidare i sin rapport (2010:18 s. 21) att regeringens handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer bl.a. bidragit till en mer strukturerad hot- och riskbedömning inom polisen. Brottsförebyggande rådet anför dessutom i rapporten (s. 19) att när det gäller polisens arbete kan förbättringar i sättet att arbeta med kvinnor som anmält att de utsatts för våld mätas på flera olika sätt. Ett är att undersöka om de kvinnor som är i behov av skyddsåtgärder får sådan hjälp i större utsträckning än tidigare. För att belysa den första aspekten har Brottsförebyggande rådet gjort en särskild studie av polisens arbete med strukturerade hot- och riskbedömningar och skyddsåtgärder (Brå rapport 2010:20). Med strukturerade hot- och riskbedömningar avses sådana som bygger på vetenskapligt utvecklade instrument för riskanalys, t.ex. Sara (Spousal Assault Risk Assessment). Av ovannämnda studie framgår att polisen i dag gör strukturerade hot- och riskbedömningar i större utsträckning än före handlingsplanen, även om olika myndigheter kommit olika långt i användandet av dessa instrument. Däremot har inte arsenalen av skyddsåtgärder ökat i någon större utsträckning. Åtgärderna utgörs i huvudsak av

att polisen hjälper kvinnan att ansöka om besöksförbud eller förser henne med en larmtelefon. Antalet kvinnor som beviljas besöksförbud har inte heller ökat under de år handlingsplanen avser.

Av Rikspolisstyrelsens rapport 2010:8 Inspektion av polismyndigheters hantering av rutiner vid bl.a. riskanalyser framgår bl.a. följande. Polisen har sedan 1990-talet använt sig av strukturerade bedömningar (checklistor) för att bedöma risken för framtida våld i parrelationer (Sara), stalkning (SAM) och hot vid hedersrelaterade brott (Patriark). Utbildning i Sara och de båda övriga checklistorna har genomförts vid de flesta polismyndigheterna. I många fall har inte utbildningen lett till att checklistorna har börjat användas i någon större omfattning av polismyndigheterna. Den kartläggning som inspektionsgruppen gjort visar att checklistorna används regelbundet vid sju polismyndigheter. I åtta polismyndigheter används inte checklistorna alls eller så används de i mycket liten omfattning, detta trots att det vid många polismyndigheter finns tjänsteföreskrifter eller andra styrdokument som anger att checklistorna ska användas. Från Rikspolisstyrelsen har inhämtats att det inom polisen för närvarande pågår ett arbete med en förstudierapport för att utveckla arbetet med riskanalyser för våld. Målsättningen med förstudien är att polisen ska arbeta nationellt enhetligt med att analysera risker för våld och använda sig av metoder som är tillförlitliga.

I regeringens handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer (skr. 2007/08:39) gav regeringen (s. 28) Rikspolisstyrelsen i uppdrag att vidta åtgärder för att öka polisens kompetens och förmåga att förebygga, upptäcka och utreda hedersrelaterad brottslighet. Rikspolisstyrelsen redovisade sitt uppdrag i samband med årsredovisningen för 2007.

I länsstyrelsernas regleringsbrev för 2011 anger regeringen att länsstyrelserna inom sitt ansvarsområde ska stödja samordningen i länet av insatser som syftar till att motverka mäns våld mot kvinnor, att barn bevittnar våld, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Länsstyrelsen i Stockholms län ansvarar för att samordna redovisningen av uppdraget. Uppdraget ska genomföras under perioden 2011–2014. Genomförandet av uppdraget och kostnaderna för det ska redovisas i en delrapport till regeringen (Utbildningsdepartementet) den 15 december 2012.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att Brottsförebyggande rådet funnit att den handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer som regeringen lade fram 2007 och som det sammansatta justitie- och socialutskottet behandlade i betänkande 2007/08:JuSoU1 medfört en mer strukturerad hot- och riskbedömning inom polisen. Utskottet ser positivt på detta och noterar vidare att ett arbete pågår för att polisen ska arbeta nationellt enhetligt med att analy-

sera risker för våld och använda sig av metoder som är tillförlitliga. Något skäl till tillkännagivande med anledning av motion Ju310 (C) föreligger därför inte. Motionen bör avslås.

Utskottet anser att arbetet mot hatbrott är mycket viktigt. Någon särskild handlingsplan för detta område är dock utskottet inte berett att initiera. Motion Ju328 (S) bör därför avslås.

Utskottet konstaterar vidare att Brottsförebyggande rådet i sin utvärdering har funnit att handlingsplanen för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer medfört en ökad medvetenhet om hur viktigt det är att arbeta med dessa frågor och att kunskapsnivån höjs. Mot denna bakgrund anser utskottet inte att något tillkännagivande om ökad kunskap hos de myndigheter som arbetar med dessa frågor är nödvändigt. Motion Ju359 (S) yrkande 65 bör därför avslås.

I motion A378 (SD) yrkande 2 efterfrågas en nationell handlingsplan för att eliminera hedersrelaterat våld och förtryck. Utskottet konstaterar att den handlingsplan som regeringen lade fram 2007 innefattar hedersrelaterat våld och förtryck. Utskottet noterar vidare att en särskild utredare har i uppdrag att skaffa kunskap om tvångsäktenskap och barnäktenskap samt även föreslå åtgärder för att motverka sådana äktenskap (dir. 2010:54). Uppdraget ska redovisas senast den 21 maj 2012. Något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionen bör därför inte tas, utan den bör avslås.

Behandling av sexualbrottsdömda män

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om bättre behandling av sexualbrottsdömda män.

Jämför reservation 5 (S, MP, V).

Motion

I motion Ju359 (S) yrkande 35 efterfrågas bättre behandling inom kriminalvården av sexualbrottsdömda. Enligt motionärerna måste även frisläppta före detta sexualförbrytare följas upp och erbjudas hjälp och stöd på ett bättre sätt än i dag.

Bakgrund

Kriminalvården arbetar sedan ett antal år med vetenskapligt kvalitetstestade programverksamheter för bl.a. sexualbrottsdömda och personer dömda för våld i nära relationer. Dessa program ska på vetenskaplig grund kunna påvisas ha effekt på risken för återfall i brott. Programmen syftar till förändrade attityder och beteenden, men det ingår även motivationshöjande

moment i dem. Samtliga program ska granskas och godkännas av ett vetenskapligt råd, en ackrediteringspanel, för att säkerställa att programmen har vetenskapligt dokumenterade effekter på återfall i brott. Justitieutskottet har genomfört en uppföljning av Kriminalvårdens behandlingsprogram för män som dömts för våld i nära relationer. Uppföljningen har publicerats i en rapport (Rapporter från riksdagen 2007/08:RFR9). Av rapporten framgår bl.a. att det vetenskapligt baserade och ackrediterade behandlingsprogrammet Idap (Integrated Domestic Abuse Programme), som har använts inom kriminalvården sedan 2004, är föremål för en relativt snabb utbyggnad i landet. Inom Kriminalvården finns vidare ett behandlingsprogram för sexualbrottsdömda män, Relation och samlevnad (Ros).

Regeringen har i ett beslut den 11 september 2008 givit Kriminalvården i uppdrag att genomföra en särskild satsning på åtgärder ägnade att öka insatserna för sexualbrottsdömda samt män som dömts för våld i nära relationer. Satsningen inriktades på att samtliga män som dömts för dessa typer av brott i samband med planering av verkställigheten ska kunna erbjudas att delta i adekvat programverksamhet. Vidare skulle Kriminalvårdens insatser för dessa klientgrupper när det gäller såväl riskbedömning, metoder, utslussning samt samverkan med andra huvudmän utvecklas. Efter en delredovisning av uppdraget till Regeringskansliet i oktober 2009 lämnades en slutredovisning i april 2011. Av slutredovisningen framgår att Kriminalvården under perioden genomfört en rad åtgärder. Bland annat har en riktad utbildning i programdelen brottsanalys för Idap genomförts. Brottsoffersarbete har införts på nio anstalter med specialplatser för sexualbrottsdömda samt män dömda för partnervåld. Syftet med brottsofferslussen är att skydda brottsoffer och förhindra återfall i brott under verkställigheten då intagna ansöker om telefon- eller besökstillstånd för en målsägande eller ett brottsoffer. Vidare framgår av redovisningen att ett arbete pågår inom Kriminalvården med att förbättra matchningsrutinerna för att säkerställa att klienter erbjuds den behandling som bäst matchar behoven. Behandlingsinsatserna behöver enligt Kriminalvården differentieras tydligare för att klienter med hög risk för återfall ska ges de mest kraftfulla insatserna både avseende intensitet och tidslängd.

I budgetpropositionen för 2012 (prop. 2011/12:1 utg.omr. 4 s. 29) anför regeringen att den övervägande delen av de fängelsedömda som tas in i anstalt varje år har en strafftid på sex månader eller kortare. Av detta följer att Kriminalvården endast under begränsad tid har möjlighet att initiera insatser som är anpassade till dessa klienters behov. Det är därför enligt regeringen angeläget att ansvaret för att förebygga återfall i kriminalitet och missbruk inte ensidigt framstår som Kriminalvårdens under verkställigheten. Kommuner, landsting och arbetsförmedling m.fl. måste i samverkan med Kriminalvården ansvara för att insatser initieras och fullföljs under och efter verkställigheten.

I Kriminalvårdens regleringsbrev för såväl 2011 som 2012 upptas återfallsförebyggande arbete som ett prioriterat område. Vidare har Kriminalvården den 4 augusti 2011 av regeringen getts i uppdrag att ta fram en plan för hur tillämpad forskning och utveckling kan omsättas i praktisk verksamhet för att minska återfall i brott. Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2012.

Regeringen har under 2011 beslutat att finansiera ett fyraårigt projekt för vidareutveckling av programmet för prevention av sexuella övergrepp som drivs vid Centrum för Andrologi och Sexualmedicin vid Karolinska Universitetssjukhuset. Vid sjukhuset finns en nationell hjälptelefonlinje för personer som är i riskzonen för att begå sexuella övergrepp.

Tidigare utskottsbehandling

Utskottet behandlade våren 2011 (bet. 2010/11:JuU11 s. 33 f.) ett motionsyrkande om att Kriminalvården ska utveckla obligatoriska behandlingsprogram för män som begått vålds- och sexualbrott. Utskottet anförde att det vidhöll sin uppfattning att det är angeläget att programverksamheter som riktar sig till män som dömts för sexualbrott och för våld i nära relationer blir föremål för fortsatt utveckling samt att de metoder som används för riskbedömning av dessa klienter, och som bl.a. ligger till grund för beslut under verkställigheten, utvecklas vidare. Utskottet såg inte skäl att ställa sig bakom initiativ till obligatoriska behandlingsprogram för män som begått vålds- och sexualbrott. Motionsyrkandet avstyrktes.

Utskottet konstaterade vidare vid beredningen av allmänna motioner från 2009 att flera åtgärder vidtagits i syfte att minska återfallsfrekvensen bland våldtäktsdömda och avstyrkte bl.a. ett yrkande om att ytterligare åtgärder ska vidtas (bet. 2009/10:JuU14 s. 16).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller alltså uppfattningen att det är angeläget att programverksamheter som riktar sig till män som dömts för sexualbrott och för våld i nära relationer blir föremål för fortsatt utveckling samt att de metoder som används för riskbedömning av dessa klienter, och som bl.a. ligger till grund för beslut under verkställigheten, utvecklas vidare. Utskottet delar vidare motionärernas uppfattning att det är viktigt att de som dömts för sexualbrott följs upp och erbjuds hjälp och stöd. Det är därför angeläget, som regeringen också anför i årets budgetproposition, att kommuner, landsting och arbetsförmedling m.fl. i samverkan med Kriminalvården ansvarar för att insatser initieras och fullföljs under och efter verkställigheten. Något tillkännagivande till regeringen med anledning av motion Ju359 (S) yrkande 35 är inte nödvändigt utan yrkandet bör avslås.

Förstärkt skydd för personer som utsätts för hot eller förföljelse

Utskottets förslag i korthet

Med bifall till ett motionsyrkande från S tillkännager riksdagen för regeringen som sin mening vad utskottet anför om att rekvisitet ”påtaglig risk” i bestämmelsen om kontaktförbud avseende gemensam bostad bör utgå samt att regeringen ska återkomma till riksdagen under 2012 med ett lagförslag som tillgodoser vad utskottet anför. Vidare avslår riksdagen motionsyrkanden om att bestämmelserna om kontaktförbud i kombination elektronisk övervakning som trädde i kraft den 1 oktober 2011 ska utvärderas i oktober 2012 och att kvinnor med hotbild ska ges bättre stöd från samhället.

Jämför reservation 6 (S, MP, V) och särskilt yttrande 1 (M, FP, C, KD).

Motioner

I motion Ju336 (V) yrkande 2 begärs att de nya bestämmelser om kontaktförbud i kombination med elektronisk fotboja som trädde i kraft den 1 oktober 2011 ska utvärderas i oktober 2012.

I motion Ju359 (S) yrkande 29 begärs att kravet i 1 a § lagen om kontaktförbud förbättras på så sätt att kravet på ”påtaglig risk” tas bort när det gäller kontaktförbud i gemensam bostad. Enligt motionärerna bör regeringen återkomma med ett sådant förslag under 2012.

I motion So352 (S) yrkande 3 efterfrågas ett bättre stöd från samhället när det gäller kvinnor som har en hotbild. Motionärerna pekar på att många anhöriga till misshandlade och mördade kvinnor har vittnat om hur man upplevt att vare sig psykiatri eller polis tagit deras oro och rädsla för mannen på allvar.

Bakgrund

Den 1 oktober 2011 trädde ett antal ändringar i kraft när det gäller reglerna om besöksförbud (prop. 2010/11:45, bet. 2010/11:JuU5, rskr. 2010/11:236). Förslagen var ett led i regeringens strävanden att förbättra situationen för de personer som på olika sätt riskerar att utsättas för eller har utsatts för våld, hot eller trakasserier, ofta vid upprepade tillfällen, s.k. stalkning. En av ändringarna var att uttrycket besöksförbud ersattes med kontaktförbud. En annan ändring var att 2 § lagen (1988:688) om besöksförbud, som genom ändringen fick det nya namnet lagen (1988:688) om kontaktförbud, försågs med ett nytt tredje stycke enligt vilket ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud ska förenas med villkor om elektronisk över-

vakning, om det inte finns särskilda skäl mot det. Ytterligare en ändring var att ett särskilt brott, olaga förföljelse, infördes i brottsbalken. Ändringarna trädde i kraft den 1 oktober 2011.

Av 1 a § lagen om kontaktförbud framgår att ett kontaktförbud får avse förbud mot att uppehålla sig i en gemensam bostad om det på grund av särskilda omständigheter finns en påtaglig risk för att den som förbudet avses gälla kommer att begå brott mot en sammanboendes liv, hälsa, frihet eller frid.

I propositionen Förbättrat skydd mot stalkning (prop. 2010/11:45 s. 64) uppgav regeringen att det, mot bakgrund av att elektronisk övervakning införs i ett nytt sammanhang, var av stor vikt att följa upp hur lagen tillämpas och vilka effekter ändringarna får för den enskilde, såväl ur skyddssynpunkt som i ett integritetsperspektiv. Brottsförebyggande rådet borde därför få i uppdrag att utvärdera lagstiftningen. Vid denna utvärdering skulle det enligt regeringen särskilt uppmärksammas vilken genomslagskraft elektronisk övervakning av särskilt utvidgat kontaktförbud fått och om det område som förbudet gäller är väl avvägt.

I det av riksdagen godkända betänkandet Förbättrat skydd mot stalkning (bet. 2010/11:JuU5, rskr. 2010/11:236), med anledning av ovan nämnda proposition, föreslog utskottet två tillkännagivanden till regeringen. För det första föreslog utskottet att rekvisitet ”påtaglig risk” i bestämmelsen om kontaktförbud avseende gemensam bostad borde utgå och att regeringen snarast borde återkomma med ett lagförslag som tillgodoser vad utskottet anfört. För det andra föreslog utskottet att den uppföljning som regeringen förutskickat i propositionen skulle bli bredare än vad regeringen angett. Enligt utskottets uppfattning borde en utvärdering, utöver vad regeringen anfört, avse såväl tillämpningen av det nya brottsbalksbrottet olaga förföljelse som hur reglerna om kontaktförbud tillämpas i praktiken.

Stalkningsutredningen, vars betänkande Stalkning – ett allvarligt brott (SOU 2008:81) legat till grund för regeringens förslag i proposition 2010/11:45, har haft i uppdrag att utreda vilka skyddsåtgärder som är lämpligast för att förstärka skyddet för personer som utsätts för hot eller förföljelse. I utredningen lämnas ett antal förslag utöver dem som behandlas i ovan nämnda proposition. Bland annat anförs att det ofta saknas samordning inom kommunen och mellan kommunen och andra myndigheter. Insatser görs då inte sällan planlöst och det i en tid då brottsoffret är som allra mest sårbar. Utredningen föreslår att det bör finnas utbildade skyddshandläggare tillgängliga i samtliga kommuner. En skyddshandläggare bör vara en länk mellan brottsoffret och kommunala funktioner, myndigheter och ideella organisationer. Vidare anförs utredningen att polisens särskilda personsäkerhetsarbete, som formaliserades 2006, bör utvärderas. Den utbyggnad av polisens lokala personsäkerhetsarbete som har påbörjats kommer enligt utredningen att möjliggöra för fler brottsoffer att få relevant skydd och annan hjälp. Utredningen anförs att den anser att en effektiv och likfor-

mig utbyggnad av det lokala personsäkerhetsarbetet förutsätter att Rikspolisstyrelsen tar initiativ till nationella riktlinjer och nationell samordning. Dessa förslag är föremål för fortsatt beredning inom Regeringskansliet.

Justitieministern gav i juni 2011 en utredare i uppdrag att lämna de förslag som behövs med anledning av riksdagens tillkännagivande om kontaktförbud avseende gemensam bostad. Uppdraget ska redovisas senast den 31 augusti 2012.

Regeringen har i Brottsförebyggande rådets regleringsbrev för 2012 gett rådet i uppdrag att förbereda för ett kommande uppdrag om att följa upp och utvärdera reformen om förbättrat skydd mot stalkning som trädde i kraft den 1 oktober 2011. Uppdraget kommer att ta sikte på tillämpningen av brottet olaga förföljelse och hur bestämmelserna om kontaktförbud tillämpas i praktiken. I uppdraget ingår att uppmärksamma vilket genomslag elektronisk övervakning av särskilt utvidgade kontaktförbud fått och om det område som förbudet gäller är väl avvägt.

Från Rikspolisstyrelsen har inhämtats att det inom polisen för närvarande pågår ett arbete med en förstudierapport för att utveckla arbetet med riskanalyser för våld. Målsättningen med förstudien är att polisen ska arbeta nationellt enhetligt med att analysera risker för våld och använda sig av metoder som är tillförlitliga. Riskanalyserna ligger till grund för att bedöma om skyddsåtgärder ska vidtas, vilket på sikt leder till att minska brottsligheten.

Polisen har tagit fram ett skyddspaket för hotade personer – Skydd av brottsoffer. Skyddspaketet medför ett gemensamt nationellt arbetssätt vad gäller information och stöd till brottsoffer. Skydd av brottsoffer bygger på en obligatorisk information och en stödjande del som består av information, säkerhetssamtal, motivationssamtal, övrig rådgivning till brottsoffer och samverkan med andra stödorganisationer. Vid behov byggs detta på med en teknisk del som kan bestå av en larmenhet med gps-funktion, möjlighet till inspelning av telefonsamtal samt akustiskt larm.

Utskottets ställningstagande

Riksdagen gav, som redovisats ovan, i samband med behandlingen av betänkandet Förbättrat skydd mot stalkning (bet. 2010/11:JuU5) regeringen till känna att den av regeringen förutskickade utvärderingen av bestämmelsen om kontaktförbud i kombination med elektronisk övervakning, med ikraftträdande den 1 oktober 2011, skulle ges en bredare utformning än vad regeringen angett i sin proposition. Utskottet noterar att det uppdrag som Brottsförebyggande rådet har fått, att förbereda för ett kommande uppdrag om att följa upp och utvärdera bl.a. den nya bestämmelsen om kontaktförbud i kombination med elektronisk övervakning, är bredare än det som föreslogs i regeringens proposition. Något skäl för riksdagen att ta något initiativ i denna fråga föreligger inte. Motion Ju336 (V) yrkande 2 bör därför avslås.

Utskottet vidhåller att rekvisitet ”påtaglig risk” i bestämmelsen om kontaktförbud avseende gemensam bostad bör utgå. Utskottet konstaterar att justitieministern har gett en särskild utredare i uppdrag att lämna de förslag som behövs med anledning av riksdagens tillkännagivande i detta avseende. Utskottet ser positivt på att detta uppdrag har lämnats men anser att det är angeläget att den nya lagstiftningen kan träda i kraft så snart som möjligt. Regeringen bör därför återkomma under 2012 med ett lagförslag som tillgodoser vad utskottet anfört. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med bifall till motion Ju359 (S) yrkande 29 ge regeringen till känna.

Det är givetvis viktigt att kvinnor och andra som har en hotbild ges ett bra stöd av samhället. Utskottet konstaterar att ett omfattande arbete som bl.a. innefattar ett utvecklingsarbete av att analysera risker för våld, pågår för att förbättra detta stöd. Något initiativ från riksdagens sida med anledning av motion So352 (S) yrkande 3 är därför inte nödvändigt.

Motioner som bereds förenklat

De i bilaga 2 upptagna motionsyrkandena överensstämmer helt eller i huvudsak med yrkanden som behandlats tidigare under valperioden. De behandlades i betänkande 2010/11:JuU11 Våldsbrott och brottsoffer. Riksdagen avslog motionsyrkandena. Utskottet ser ingen anledning att nu göra en annan bedömning.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Ofödda barns status som brottsoffer, punkt 2 (SD)

av Kent Ekeröth (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:Ju409.

Ställningstagande

Jag anser att det behövs ett starkare skydd för gravida kvinnor och deras barn. Av 24 § fjärde stycket folkbokföringslagen följer att en anmälan ska göras till Skatteverket för en nyfödd, som efter födelsen andats eller visat något annat livstecken, samt för dödfödd som avlidit efter utgången av 22:a havandeskapsveckan. Trots att en anmälan således ska göras fr.o.m. den 22:a veckan när det gäller dödfödda foster så har dessa inget juridiskt skydd. När en gärningsman i Sverige misshandlar en gravid kvinna och det ofödda barnet skadas eller dör, så finns det enligt svensk lag bara ett brottsoffer. Den nuvarande ordningen riskerar att förvärra traumat för de utsatta kvinnorna. Den förnekar dessutom brottsoffer rätt till upprättelse och medför att gärningsmännen får för låga straff, som inte står i rimlig proportion till det brott de har begått. Jag anser därför att ofödda barn, som mot moderns vilja utsätts för våld, ska ges status som brottsoffer.

2. Målsägandebiträden, punkt 3 (S, V)

av Kerstin Haglö (S), Christer Adelsbo (S), Elin Lundgren (S), Anna Wallén (S), Arhe Hamednaca (S), Mattias Jonsson (S) och Marianne Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:Ju359 yrkande 30.

Ställningstagande

Vi anser att målsägandebebiträden bör komma in tidigare i processen än vad som nu är fallet. Målsäganden bör ha rätt till ett målsägandebebiträde redan när brottsanmälan sker. Det stöd och den hjälp ett målsägandebebiträde kan ge betyder mycket för den som utsatts för våld eller sexualiserat våld och ofta befinner sig i en traumatiserad situation.

3. Handlingsplan mot hatbrott, punkt 6 (S, MP, V)

av Kerstin Haglö (S), Christer Adelsbo (S), Elin Lundgren (S), Anna Wallén (S), Arhe Hamednaca (S), Mattias Jonsson (S), Agneta Börjesson (MP) och Marianne Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:Ju328.

Ställningstagande

Vi anser att det saknas ett helhetsgrepp kring arbetet mot hatbrott. I många fall är det svårt att skilja mellan t.ex. hatbrott, hedersrelaterat våld och våld i nära relationer. Detta kan t.ex. vara fallet när en person utsätts för våld eller hot om våld från sin ursprungsfamilj, för att personen är homosexuell. Insatserna som måste göras för att komma till rätta med de olika former av våld och andra hatbrott som drabbar hbt-personer är svåra att skilja från varandra. Vi anser att detta måste få följder för regeringens insatser och prioriteringar på området. Ett annat problem som har framkommit är bristen på förebyggande arbete. Det saknas en strategi för att förebygga att brotten sker. Vi anser därför att en nationell strategi mot hatbrott bör komma till stånd. Områdena hatbrott, hedersrelaterat våld och våld i nära relationer bör ingå i planen, och inriktningen bör vara tydligt förebyggande.

4. Ökad kunskap om hedersvåld, punkt 7 (S, V)

av Kerstin Haglö (S), Christer Adelsbo (S), Elin Lundgren (S), Anna Wallén (S), Arhe Hamednaca (S), Mattias Jonsson (S) och Marianne Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:Ju359 yrkande 65.

Ställningstagande

Vi anser att ökad kunskap om hedersvåld är nödvändig hos alla myndigheter som arbetar med denna fråga. I sammanhanget är polisen en viktig myndighet. Vi anser därför att polisen måste utveckla och samordna sitt arbete mot hedersrelaterat våld. Vidare vore det bra om den tidigare resurs för detta ändamål som funnits på Rikskriminalen infördes på nytt.

- 5. Behandling av sexualbrottsdömda män, punkt 9 (S, MP, V)**
av Kerstin Haglö (S), Christer Adelsbo (S), Elin Lundgren (S), Anna Wallén (S), Arhe Hamednaca (S), Mattias Jonsson (S), Agneta Börjesson (MP) och Marianne Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:Ju359 yrkande 35.

Ställningstagande

Vi anser att behandlingen inom kriminalvården av sexualbrottsdömda måste förbättras. Enligt Sexualmedicinskt centrum kan återfallsrisken minskas med 30–40 procent med validerade behandlingsmetoder. Vi anser vidare att även frisläppta före detta sexualförbrytare måste följas upp och erbjudas hjälp och stöd på ett bättre sätt än i dag.

- 6. Kvinnor med hotbild, punkt 12 (S, MP, V)**
av Kerstin Haglö (S), Christer Adelsbo (S), Elin Lundgren (S), Anna Wallén (S), Arhe Hamednaca (S), Mattias Jonsson (S), Agneta Börjesson (MP) och Marianne Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:So352 yrkande 3.

Ställningstagande

Många anhöriga till misshandlade och mördade kvinnor vittnar om hur de upplevt att bl.a. polisen inte tagit deras oro och rädsla för mannen på allvar, detta trots att mannen i fråga både utövat våld och hotat kvinnan vid tidigare tillfällen. Vi anser att kvinnors rätt till kroppslig integritet och rätt att vistas i och utanför hemmet utan rädsla för mannen måste säkerställas efter att anmälan om hot eller våld har gjorts. Samhället måste ge ett aktivt stöd till dessa kvinnor.

Särskilda yttranden

1. **Kontaktförbud avseende gemensam bostad, punkt 11 (M, FP, C, KD)**

Johan Linander (C), Krister Hammarbergh (M), Ulrika Karlsson i Uppsala (M), Jan R Andersson (M), Johan Pehrson (FP), Patrick Reslow (M), Caroline Szyber (KD) och Pia Hallström (M) anför:

Riksdagen beslutade den 4 maj 2011 (rskr. 2010/11:236), i enlighet med Justitieutskottets förslag i betänkandet 2010/11:JuU5 Förbättrat skydd mot stalking att ge regeringen till känna att rekvisitet ”påtaglig risk” i bestämmelsen om kontaktförbud avseende gemensam bostad borde utgå och att regeringen snarast borde återkomma med ett lagförslag som tillgodoser vad utskottet anför. Sedan justitieministern i juni 2011 gett en utredare i uppdrag att lämna de förslag som behövs med anledning av tillkännagivandet pågår nu ett arbete i justitiedepartementet. Uppdraget ska redovisas senast den 31 augusti 2012. Vi ser fram emot att ta del av resultatet av detta arbete. Även om det kan finnas skäl för att utredningen ska få ta längre tid har vi inget emot att regeringen, om det är möjligt med beaktande av remisstider och normalt beredningsarbete, återkommer med en redovisning till riksdagen redan under 2012. Vi vill också i det här sammanhanget klargöra att vi vidhåller vår principiella inställning i sakfrågan som framgår av reservationen till betänkandet 2010/11:JuU5. Vi avstår dock från att nu reservera oss.

2. **Motioner som bereds förenklat, punkt 13 (S)**

Kerstin Haglö (S), Christer Adelsbo (S), Elin Lundgren (S), Anna Wallén (S), Arhe Hamednaca (S) och Mattias Jonsson (S) anför:

Utskottet har genom förenklad beredning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. Då det gäller motionsförslagen hänvisar vi till tidigare ställningstagande av de socialdemokratiska företrädarna i motsvarande frågor i betänkande 2010/11:JuU11. Vi vidhåller de synpunkter som framförts i de sammanhangen men avstår från att i förekommande fall på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

3. **Motioner som bereds förenklat, punkt 13 (MP)**

Agneta Börjesson (MP) anför:

Utskottet har genom förenklad beredning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. Då det gäller motionsförslagen hänvisar jag till tidigare ställningstagande av Miljöpartiets företrädare i motsvarande frågor i betänkande 2010/11:JuU11. Jag vidhåller de synpunkter som framförts i de sammanhangen men avstår från att i förekommande fall på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

4. Motioner som bereds förenklat, punkt 13 (V)

Marianne Berg (V) anför:

Utskottet har genom förenklad beredning avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. Då det gäller motionsförslagen hänvisar jag till tidigare ställningstagande av Vänsterpartiets företrädare i motsvarande frågor i betänkande 2010/11:JuU11. Jag vidhåller de synpunkter som framförts i de sammanhangen men avstår från att i förekommande fall på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011

2011/12:Ju279 av Ellen Juntti (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förbättrade rutiner i polisanmälan när barn bevittnat våld i hemmet.

2011/12:Ju283 av Louise Malmström och Matilda Ernkrans (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheterna att ge landets kvinnojourer rätt att begära handräckning från polisen.

2011/12:Ju287 av Anne Marie Brodén (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en nollvision för att minska våldet mot kvinnor i Sverige.

2011/12:Ju293 av Jessika Vilhelmsson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att se över möjligheten att uppmontra socialtjänsten att finnas närvarande på polisstationer för att stödja unga brottsoffer.

2011/12:Ju295 av Jessika Vilhelmsson och Staffan Anger (båda M):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att målsägande alltid ska få information om att de har rätt att få ta del av sin egen förundersökning, oberoende av om de har en advokat eller ej.

2011/12:Ju299 av Carin Runeson och Peter Hultqvist (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om sexuella övergrepp mot barn.

2011/12:Ju304 av Fredrik Lundh Sammeli och Helén Pettersson i Umeå (båda S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stimulera kommuner och landsting att inrätta fler barnahus.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över sekretesslagstiftningen för samverkan mellan myndigheter i stödet till barn.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Socialstyrelsen i uppdrag att utarbeta riktlinjer för vilket stöd ett barnahus ska erbjuda och att verksamheten även ska omfatta barn som bevittnat våld och sexuella övergrepp.

2011/12:Ju310 av Annika Qarllsson och Åsa Torstensson (båda C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att polisen ska göra hot- och riskbedömningar när våld i nära relationer anmäls.

2011/12:Ju320 av Désirée Pethrus (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en kommission med uppdrag att granska anmälningar om våldtäkt som inte leder till åtal.

2011/12:Ju327 av Lena Olsson m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Brottsoffermyndigheten ska ges i uppdrag att ur ett helhetsperspektiv se över hur kommunerna lever upp till sitt ansvar när det gäller brottsdrabbade och att ge förslag till åtgärder.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om polisens ansvar för brottsdrabbade.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förslag till följd av att utredningen Målsägan-debitrådet – Ett aktivt stöd i rättsprocessen (SOU 2007:6) ska läggas fram.

2011/12:Ju328 av Hillevi Larsson och Börje Vestlund (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en handlingsplan mot hatbrott, nära kopplad till andra handlingsplaner som finns på områden t.ex. hedersrelaterat våld, våld i nära relationer och mäns våld mot kvinnor, och om att vikten av det förebyggande arbetet och kopplingen mellan de olika brottsformerna ska poängteras i en sådan handlingsplan.

2011/12:Ju336 av Amineh Kakabaveh (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av livsvillkoren för de kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter i syfte att förbättra deras situation.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utvärdera de nya bestämmelserna om kontaktförbud i kombination med elektronisk fotboja.

2011/12:Ju340 av Lena Olsson m.fl. (V):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inrätta en oberoende kommission för att kartlägga brister i förundersökningar av våldtäkt.

2011/12:Ju344 av Lena Olsson m.fl. (V):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kvinnor som tvingats fly från sitt hem bör ha laglig möjlighet att få återvända för att hämta sina och eventuella barns personliga tillhörigheter i skydd av polis.

2011/12:Ju349 av Yvonne Andersson (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att farmakologisk behandling i kombination med psykologisk och social terapi ska krävas för att en dömd pedofil ska få villkorlig frigivning.

2011/12:Ju359 av Morgan Johansson m.fl. (S):

24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en granskningskommission för våldtäktsärenden.
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbättra besöksförbudet i gemensam bostad och återkomma med ett lagförslag under 2012.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att målsägandebiträde ska komma in redan vid anmälan.
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av fler barnahus.
35. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bättre behandling i kriminalvården samt uppföljning vid frisläppandet av sexualbrottsdömda.
65. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om hedersvåld.

2011/12:Ju367 av Tuve Skånberg och Otto von Arnold (båda KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om avgiften till Brottsofferfonden.

2011/12:Ju370 av Tuve Skånberg (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda hur misshandlade kvinnor, barn och unga ska kunna erbjudas stöd för att våga anmäla brott.

2011/12:Ju395 av Edward Riedl (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet att se över möjligheten att införa brottskadeersättning till poliser.

2011/12:Ju409 av Mattias Karlsson och Julia Kronlid (båda SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge ofödda barn som mot moderns vilja utsätts för våld status som brottsoffer.

2011/12:So352 av Eva-Lena Jansson och Matilda Ernkrans (båda S):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stöd från samhället när det gäller kvinnor som har en hotbild.

2011/12:A378 av Sven-Olof Sällström m.fl. (SD):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en nationell handlingsplan för att eliminera hedersrelaterat våld och förtryck.

BILAGA 2

Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet i förslagspunkt 13

Motion	Motionärer	Yrkanden
13. Motioner som bereds förenklat		
2011/12:Ju283	Louise Malmström och Matilda Ernkran (båda S)	
2011/12:Ju287	Anne Marie Brodén (M)	
2011/12:Ju293	Jessika Vilhelmsson (M)	
2011/12:Ju295	Jessika Vilhelmsson och Staffan Anger (båda M)	1
2011/12:Ju299	Carin Runeson och Peter Hultqvist (båda S)	
2011/12:Ju304	Fredrik Lundh Sammeli och Helén Pettersson i Umeå (båda S)	1–3
2011/12:Ju320	Désirée Pethrus (KD)	
2011/12:Ju327	Lena Olsson m.fl. (V)	1–3
2011/12:Ju336	Amineh Kakabaveh (V)	1
2011/12:Ju340	Lena Olsson m.fl. (V)	
2011/12:Ju344	Lena Olsson m.fl. (V)	
2011/12:Ju349	Yvonne Andersson (KD)	
2011/12:Ju359	Morgan Johansson m.fl. (S)	24 och 31
2011/12:Ju367	Tuve Skånberg och Otto von Arnold (båda KD)	